

EU-pohdintoja Ruotsista

KARI ALHO

VTT, tutkimusjohtaja

Elinkeinoelämän tutkimuslaitos

SNS (Studieförbundet Näringsliv och Samhälle): Vad vill Sverige med EU?, Konjunkturrådets rapport 1996, Nils Lundgren (toim.), Carl B. Hamilton, Ulf Jakobsson, Lars Jonung, Nils Lundgren ja Niels Thygesen

Tämänvuotisen SNS:n suhdanneneuvoston teema on pohtia EU:n tulevaa kehitystä ja Ruotsin suhdetta siihen. Raportti koostuu 11 luvusta, joilla on eri kirjoittajat, sekä yhteenvedosta yhteisine johtopäätöksineen. Liikkeelle lähdetään EU:n tulevasta Hallitusten välisestä konferenssista (HVK). Tästä huolimatta raportti ei muodosta mitään yhtenäistä esitystä siitä, minäkälaisia asioita Ruotsi haluaa HVK:sta. Raportin tavoite on siten selvästi kauempana kuin pelkästään tarkastella Ruotsin valmistautumista HVK:hon.

Kirjassa nousee keskeiseksi kysymykseksi Ruotsin suhde EMUun, joka ei suoraan ole HVK:n asialistalla, mutta raportissa pyritään perustelevaan, että välillinen kytkentä on ole-

massa. Toisena keskeisenä kysymyksenä on Ruotsin suhde EU:n itälaajenemiseen, joka sekään ei ole suoraan HVK:n asialistalla. Välillinen kytkentä on olemassa EU:n budjetin ja instituutioiden toiminnan kannalta. On kuitenkin yllättävää, että viimeksi mainittuun ongelma-
kenttään ei kirjassa oteta minkäänlaista kantaa eikä siitä käydä lainkaan keskustelua.

Yksittäiset luvut menevät ilmeisesti pääosin tekijöidensä nimiin, ja siksi raportissa onkin varsin pitkä tekijöiden yhteenveto ja johtopäätösluku.

1 Johtopäätökset

Ruotsi hyötyy taloudellisesti, ympäristön puolesta ja turvallisuuspoliittisesti, jos ennen kaikkea Baltian maat ja Puola liittyvät EU:n jäseniksi niin nopeasti kuin mahdollista. Koska Baltian maiden jäsenyyteen liittyy eriäviä mielipiteitä unionissa, Ruotsin on ajettava sitä painokkaasti. Tässä suhteessa Suomen kanta on hyvin lähellä Ruotsia; sen sijaan Puola näyttäytyy Suomelle selvästi kaukaisemmalta.

Itälaajenemisen vaikeimpia taloudellisia kysymyksiä on maatalous- ja aluepolitiikka. Ruotsin on ajettava linjaa, että maatalous dereguloidaan ja että ne osat maatalouspolitiikkaa, jotka lähinnä ovat ympäristö-, alue- ja sosiaalipolitiikkaa kansallistetaan uudestaan. Tässä suhteessa keskustelu ei ole Suomessa vielä käynnistynyt, koska maatalouspolitiikan linjanveto on lähinnä koskenut välitöntä EU-sopeutumista ja sen lievittämistä.

EU:n aluepolitiikkaa ei tule saattaa sellaiseenaan Keski- ja Itä-Euroopan maihin. Tukiaisten sijaan niille tulisi sallia vapaa pääsy EU:n markkinoille.

Pitkällä aikavälillä Ruotsin kruunu on reaalisesti devalvoitunut, jotta Ruotsin markkinaosuuksien laskua maailmanmarkkinoilla olisi voitu loiventaa. Vaikkakin Ruotsi selviytyisi EMUn konvergenssivaatimuksista vuonna 1997, on hyvin epävarmaa, onko tämä trendi murrettu. Näin ollen olisi Ruotsille erittäin riskialtista mennä mukaan EMUun heti sen alettua, jos rahaliiton nykyinen aikataulu toteutuu. Vaikka Ruotsi jäisikin EMUn ulkopuolelle, maan tulisi tehdä ehkä vielä enemmän rakenteellisia uudistuksia taloudessaan.

Nämä toimet koskevat ennen kaikkea julkista taloutta, verotuksen alentamista, mikä taas edellyttää alempia julkisia menoja. Toinen välttämätön reformikohde on työmarkkinat, on saatava aikaan joustavampi palkanmuodostus ja eteneminen kohti markkinataloudellisempaa suuntaa. Muuten on pelättävissä, että massatyöttömyys jää pysyväksi olotilaksi.

Raportti ei myöskään painota kovin paljon "EMU-kurin" merkitystä, vaan katsoo, että riittävä ankurointi saavutetaan, kun Riksbank ja muut EMUn ulkopuoliset keskuspankit noudattavat inflaationvastaista politiikkaa. Keskuspankin on oltava nykyistä itsenäisempi.

EMUn muodostamiseen liittyy tiukkoja nor-

meja, mutta näin ei olisi itse EMUssa samalla tavalla kuin mikä nyt on rahoitusmarkkinoiden asettama kuri. Siksi on kannatettava Saksan vaatimusta tiukennetusta budjettikurista EMUssa, vaikkakin automaattiset sanktiot ovat kyseenalaisia.

Tarve saattaa eri aloilla päätöksentekoa kansalliselta tasolta unionin tasolle on liioiteltu. On otettava huomioon EU:n vaappuva legitimitetti monissa maissa, ja siksi on syytä tarkkaan harkita, etteivät sisäpoliittiset tavoitteet liikaa rasita EU:n toimintaa ja itse asiassa toimi vastoin läheisyysperiaatetta.

Näissä johtopäätöksissä ei ole mitään järkeyttävää uutta, paitsi ehkä halu lykätä EMUun sitoutumista ja nähdä se edullisena Ruotsille. Tämän vaiheen kustannuksia ei kuitenkaan laskea selkeästi, ja vaihtoehdon todellinen edullisuus jää hämärän peitoksi, jos Ruotsin olisi EMUn ulkopuolella osallistuttava ERM 2-tyyppiseen multilateraaliseen valuuttakurssijärjestelmään. Kirjoittajat ovat kuitenkin ilmeisesti yhtä mieltä siitä, että kellunta inflaatiota-voitteineen on paras ratkaisu Ruotsille, ainakin toistaiseksi ennen kuin talous on riittävästi reformoitu.

2 Itälaajenemisen vaikutukset

Handelsbankenin tuore pääekonomisti Carl B. Hamilton käsittelee johdannon jälkeisessä luvussa Itä-Euroopan vapautumista ja suhdetta EU:hun. Hän analysoi sekä turvallisuuden, talouden että ympäristön kannalta Keski- ja Itä-Euroopan (KIE) maiden vapautumista ja suhdetta EU:hun ja tämän merkitystä Ruotsille. Hänen johtopäätöksensä on, että ympäristön ja ydinturvallisuuden vuoksi Ruotsin kannattaa sijoittaa naapurimaiden ydinvoimaloiden turvallisuuden kohentamiseen mieluummin kuin itse luopua ydinvoimasta.

Hamilton näkee KIE-maiden ja IVY-maiden taloudellisen potentiaalin erittäin suurena Ruotsille ja painottaa sitä, että Ruotsin naapureista Puola on tärkein kauppakumppani ja tärkeämpi kuin Baltia. Suomen kannalta tämä tilanne on päinvastainen.

ETLAssa Mika Erkkilän tekemät vastaavat vetovoimamallilaskelmat osoittavat, että potentiaali tuoda tavaroita KIE-maista Suomeen on suurempi kuin Suomen vastaava vientipotentiaali verrattuna aktuaaliseen tilanteeseen. Esimerkiksi pitkällä ajalla (v. 2010 mennessä) Suomen vienti Puolaan voisi kasvaa noin 2,5-kertaiseksi, kun taas Hamiltonin arvio Ruotsin viennille on peräti viennin kymmenkertaistuminen.

Hamilton pohtii myös sitä, voivatko KIE-maat kehittyä korkean inhimillisen pääomaintensiivisten tuotteiden tuottajaksi ja päätyy siihen, että näillä mailla on siihen merkittävä potentiaali ja että ne voivat muistuttaa inhimillisen pääoman määrän ja osaamisen suhteen enemmän EU:n keskitasoa kuin Etelä-Euroopan maita. KIE-maat saattavat tulla merkittäviksi osaamisintensiivisten tuotteiden valmistajiksi.

Hamilton käsittelee luvussa 3 unionin itälaajenemisen vaikeuksia EU:n kannalta. Erityisesti tällöin ovat kipukohtina maatalous ja rakennerahastot. Hän arvioi lähinnä aiempien tutkimuksien nojalla, että itälaajeneminen paisuttaisi EU:n maatalousbudjettia todella voimakkaasti. Sittemmin EU:n komission piirissä on tultu huomattavasti matalampiin arvioihin, ja tuoreimmat luvut liikkuvat alle 15 mrd. ecun summassa, mikä olisi sekin varsin tuntuva laajennus verrattuna nykyiseen vajaan 90 mrd. ecun kokonaisbudjettiin. Joka tapauksessa maataloustuotteiden hintojen nostaminen KIE-maissa EU-tasolle merkitsisi huomattavaa kustannusten nousua kuluttajille.

Toinen vaihtoehto on sulkea maataloustuotteet kokonaan EU:n sisämarkkinoiden ulkopuolelle. Tällöin KIE-maat eivät kykenisi hyödyntämään suhteellisia etujaan maataloudessa. Kolmas mahdollisuus ilman EU:n maatalouspolitiikan uusimista on asettaa kiintiöt KIE-maiden maataloustuottajille kuten maidon osalta on jo nykyisin CAPissa.

Hamilton kallistuu sille järkevälle kannalle, että ainoa mahdollisuus on reformoida CAP alhaisempiin hintoihin käyttäen 10-15 vuoden ylimenokautta. Itä-Euroopan viljelijöiden tuloja hintatasoa ei pidä nostaa keinotekoisesti. CAP muodostuisi osittain uudelleen kansallistetuksi, jossa alue- ympäristö- ja sosiaalipoliittisen tuen kaltaisilla toimenpiteillä ylläpidetään tulotasoa maataloudessa.

Yhdessä rakennerahastojen kasvavien menojen kanssa EU:n budjetti joutuu melkoiisiin paineisiin, jos KIE-maat liittyvät jäseniksi, jolloin kyseessä on paljolti poliittinen ratkaisu.

3 Ruotsin rakennevaikeudet

IUI:n johtaja Ulf Jakobsson tarkastelee tämän jälkeen kahdessa luvussa Ruotsin suhdetta EMUun siltä kannalta, voiko Ruotsin talous päästä sellaiseen kuntoon, että EMU-ratkaisu voidaan tehdä. Ruotsin taloudessa on kaksi vaikeaa trendiä, jotka pitäisi murtaa. Voidaanko kruunun heikkeneminen pysäyttää ja voidaanko valtiontalouden heikko tasapaino korjata.

Ruotsissa budjetin automaattinen herkkyyks talouskehityksen suhteen on erittäin suuri, ja samoin finanssipolitiikan päätösperäinen riippuvuus suhdannetilanteesta on erittäin voimakas. Näiden syiden vuoksi voidaan asettaa kyseenalaiseksi se, voiko hallituksen EMU-sopeutusohjelma toteutua, jos suhdannetilanne alkaa uudelleen heikentyä. On mahdollista, että valtion velka ei laskekaan arvioitua määrää,

vaan juuttuu kiinni korkeaan, yli 90 prosentin velkasuhteeseen ja ylittääkin sen.

Jakobsson käy läpi viimeaikaisen ei-keynesiläisen budjettipolitiikan vaikutusten analyysin, jonka mukaan uskottavuuden lisääntymisen, epävarmuuden poistumisen ja korkojen laskun seurauksena yksityisen sektorin menot lisääntyvät vaikka kysyntä laskeekin finanssipolitiikkaa kiristettäessä. Uusimman tutkimuksen mukaan on suuri ero sillä tasapainotetaan ko budjetti menoleikkauksilla vaiko veronkorotuksilla. Ensinmainittu merkitsee sitä, että ekspansiiviset vaikutukset ovat selvästi suurempia kuin jälkimmäisen kohdalla.

Tähän voidaan huomauttaa, että näiden vaikutusten analyysi on sikäli vaikeaa, että tietyn uskottavuuden saavuttamisen jälkeen talous alkaa toimia keynesiläisesti uudelleen, jolloin finanssipolitiikka voidaan löysätä ja ekspansoida taloutta. Tutkimus ei ole vielä tässä suhteessa kovin pitkällä, ja tutkimustehtävä on varsin vaikea.

Jakobssonin mielestä keskuspankin ja rahapolitiikan uskottavuus on Ruotsissa varsin heikko. Ruotsi on jäljessä Suomea, jossa korkoero Saksaan nähden on ollut jo pitkään Ruotsia alhaisempi.

Seuraavassa luvussa Jakobsson pohtii pitemmän ajan perspektiivissä sitä, riittävätkö Ruotsin mallin reformit pysäyttämään maan suhteellisen aseman heikkenemisen. Taustalla on Ruotsin suhteellisen elintason aleneminen, joka on ollut erityisen voimakas viimeisten lamavuosien aikana. Itse asiassa suurin suhteellisen aseman heikkeneminen on näyttänyt tapahtuneen vasta 1980-luvun puolivälistä eteenpäin. Ruotsi ei päässyt kiinni 1980-luvun lopun talousnousuun ja syöksyi lamaan 1990-luvulla.

Ruotsin toinen ongelma on reaalisena valuuttakurssin heikkeneminen, mikä heijastaa sitä, että Ruotsin on täytynyt tinkiä reaali-palkois-

taan pärjätäkseen kansainvälisillä markkinoilla. Jos näin käy jatkossakin, Ruotsi ei kykene astumaan EMUun. Tämä johtopäätös perustuu siihen, että reaali-palkkoja on alennettava inflaation ja valuuttakurssin devalvoitumisen kautta, ei nimellislaskuin.

Syitä tähän heikkenevään kehitykseen on monia: ylisuuri julkinen sektori, joka aiheuttaa heikon tuottavuuskehityksen, kannustinvaikeudet, säännöstely ja kartelloitunut suljettu sektori. Tosin Ruotsissa on dereguloitu merkittävä osa suljetusta sektorista, kuten maatalous ja elintarviketeollisuus sekä rahoitussektori.

Myös työmarkkinat ovat kartelloituneet. Tämä nostaa tasapainotyöttömyysastetta ja tekee koulutusinvestoinnit erittäin vähätuottoisiksi. Tutkimukset viittaavatkin Jakobssonin mukaan siihen, että Ruotsi on alkanut erikoistua tietointensiivisistä tuotteista kohti yksinkertaisempia tuotteita.

Entä onko Ruotsin rakenteellinen kehitys oikaistavissa? Suljetussa sektorissa on tapahtunut merkittävää avautumista. Vähäisempiä muutoksia on tapahtunut julkisessa sektorissa. Verokiilat ovat uudelleen kasvaneet, valtiontalouden alijäämää on vaikea kuroa umpeen. Tehtyihin reformeihin ovat osaltaan johtaneet EU-jäsenyys ja avautuminen kansainväliseen kilpailuun.

Jakobsson käy myös suppeasti Ruotsin mallin kimppuun "systeeminä", jota on pohdittu myös ns. NBER-raportissa, ks. Hetemäki (1995). Miksi Ruotsin talous saattoi poiketa niin kauan markkinatalouden periaatteista, esimerkiksi siten, että tulonjakamaa painettiin kasaan aiheuttamatta samalla työttömyyttä? Jakobsson antaa tähän vastauksen, että luoton-säännöstelyn aiheuttama pääoman subventointi on nostanut Ruotsissa työn tuottavuutta suljetussa sektorissa ja näin tehnyt mahdolliseksi nostaa palkkoja yli tasapainotason. Hän on pes-

simistinen sen suhteen, että korkean reaali-
ron tilanteessa palkkajakauman levittäminen
voisi onnistua.

Talouspolitiikan tavoitteena on suorittaa re-
formeja ja hankkia stabiliteettia taloudessa
EMUn ulkopuolella, erityisesti työmarkkinoil-
la. Vastaväite, jonka Jakobsson myöntää, on se,
että juuri EMU tekee tarpeelliseksi ja pakottaa
itse asiassa muutoksiin. Mutta ilman poliittista
tukea EMUlle tällaisia tavoitteita on vaikea
saavuttaa.

4 Mennäkö EMUun

Tukholman kauppakorkeakoulun professori
Lars Jonung tarkastelee luvussa 6, toteutuuko
EMU ylipäänsä. Tämän luvun mielenkiintoisin
kohta on pohdinta siitä, mikä olisi Ruotsin ase-
ma Euroopassa, jossa EMUa ei synny. Yksi
mahdollinen taustasy sille tilanteelle voisi olla
hallitsematon Ranskan frangiin kohdistuva spe-
kulointi. Jonungin mielestä Eurooppa, jossa D-
markka seuralaisineen hallitsee rahapolitiikan
näyttämöä ja itsenäiset keskuspankit pyrkivät
noudattamaan matalan inflaation normia, "mat-
kii" tehokkaasti EMUa.

Luvussa 7 Jonung käsittelee Ruotsin suhdet-
ta EMUun, jos EMU syntyy suunnitellulla ta-
valla. Lähtökohta on, että Ruotsin ei tarvitse
mennä mukaan EMUun. (Luvun lopussa Carl
B. Hamilton argumentoi sen näkemyksen puo-
lesta, että Ruotsilla on edelleen vapaa päätäntä-
valta tässä asiassa).

Jonungin kanta on selvä: 1970- ja
1980-luvun kaltaiseen kruunun kiinnitykseen
ei ole realistista palata. Seurauksena on helpos-
ti spekulaatioita ja korkokriisi kuten ennen.
Siirtyminen kiinteään kurssiin koettaisiin epä-
uskottavaksi markkinoilla, ellei sitten tehtäisi
kustannusnousuja hillitseviä rakenteellisia uu-
distuksia.

Parasta Ruotsille on tekijöiden arvion mu-
kaan se, että Riksbanken jatkaa nykyistä poli-
tiikkaansa ja noudattaa kahden prosentin in-
flaatiotavoitetta. Kelluva valuuttakurssi antaa
aikaa reformoida, kuten edellä käsiteltiin Ruot-
sin taloutta ja katsoa mitä EMUsta tulee.

Jos EMU ei onnistu saavuttamaan inflaatio-
tavoitettaan ja seurauksena on Ruotsia korke-
ampi inflaatio, Ruotsin on suotuisaa jäädä
EMUn ulkopuolelle. Jos taas EMUsta muodos-
tuu liian deflatorinen, on Ruotsille silloinkin
edullisempää jäädä ulkopuolelle, eli historialli-
sen analogian mukaisesti irrottautua kultakan-
nasta. Jos EMUsta tulee menestys mataline in-
flaatioineen ja korkeine työllisyysineen, tämä
hyödyttää Ruotsia myös ulkopuolella. Jonung
myöntää kustannuksena olevan sen, että korko-
taso muodostuu Ruotsissa korkeammaksi
EMUn ulkopuolella riippuen keskuspankin us-
kottavuudesta. Ilmeisesti kuitenkin pelko siitä,
että Ruotsi ei kestä EMU-kyidyssä, aiheuttaa
kannan siitä, että kustannukset EMUsta ovat
hyötyjä suuremmat.

Entä sitten pelko siitä, että kruunusta muo-
dostuu "roskavaluutta" EMUn ulkopuolella?
Tällä voidaan ensinnäkin tarkoittaa sitä, että ta-
pahtuu kotimaisen rahan korvaaminen ulko-
maan valuutalla. Tämä ei liene todennäköinen
uhkakuva, jos Ruotsi pitää inflaationsa joten
kuten hallinnassa. Toisaalta "marginalisoi-
tumilla" tarkoitetaan, että ohuilla markkinoilla
kruunu joutuisi pienimpienkin spekulaatioiden
heiteltäväksi ja olisi volatiili. Jonungin mieles-
tä riski on pieni, jos talouspolitiikka on stabiili
ja onnistuu luomaan uskottavan matalan infla-
ation politiikan, jolloin myös kruunun kysyntä
voisi jopa kasvaa EMUn ulkopuolella.

Jos taas mennään EMUun, Jonung katsoo,
että tarjontapolitiikka muodostuu talouspoliti-
kan tärkeimmäksi lohkoksi. Tätä kantaa voi
kyllä kritisoida sillä, että kysynnän säätely fi-

nanssipolitiikan keinoin, jos niille sallitaan riittävä liikkumavara, muodostaa tehokkaan väli-
neen EMU:ssa. Tarjontapolitiikka tarkoittaa
osittain juuri sellaisten rakenteellisten vinoutu-
mien korjausta, jota raportissa taas toisaalta
suositellaan tehtäväksi EMUn ulkopuolella. Jos
EMUun mennään on talouden joustavuuden ni-
missä aloitettava rakenteellisten uudistusten te-
keminen jo nyt. Palkanmuodostuksen refor-
moiminen on yksi pakottavimmista vaatimuk-
sista, jos Ruotsi menee EMUun.

Entä sitten valuuttakurssiregiimi EMUn ul-
kopuolella? Muodostuuko ERM 2, jossa Eu-
roopan keskuspankki tekee suuria interventioita
ulkopuolisten valuuttojen suhteen? Parempi
ratkaisu olisi se, jossa itsenäisillä keskuspan-
keilla olisi kelluntansa inflaatiotavoitteinen.

EMUn vastustajat tai epäilijät korostavat, et-
tä kelluva valuuttakurssi on kova kurinpitäjä,
jota EMU ei ole. Tämän suhteen voidaan kui-
tenkin olla perustellusti sitä mieltä, että kellun-
ta armahtaa helpommin poliittiset virheet kuin
EMU, jossa hintavakaudesta ei voi mikään mu-
kaan tuleva maa juuri poiketa.

5 EMU ja finanssipolitiikka

Raportin kahdessa seuraavassa luvussa Köö-
penhaminan kauppakorkeakoulun professori
Niels Thygesen tarkastelee finanssipolitiikan
roolia EU:ssa ja EMU:ssa. Riskinä on toisaalta
se, että finanssipolitiikalle ei muodostu riittä-
västi toimintatilaa, toisaalta taas muut maat
voivat vapaamatkustella ilman rajoitteita ja
muodostaa EMU:sta epävakaan. Tässäkään
suhteessa ei voida sanoa, onko EMU optimaal-
linen järjestelmä.

Konvergenssikriteereistä velkakriteeri on
käytännössä lähes käyttökelvoton. Myös aktu-
aaliseen budjettialijäämän soveltamiseen kri-
teerinä voidaan osoittaa kritiikkiä. Alku-

peräisenä tarkoituksena oli mitata niillä julki-
sen talouden rasitetta finanssimarkkinoille. Tä-
hän voidaan huomauttaa, että tällöin olisi kui-
tenkin parempi tarkastella vaihtotaseen vajuus-
ta eli koko kansantalouden rasitetta kansainvä-
lisille finanssimarkkinoille.

Thygesen, joka oli mukana Delorsin rapor-
tin laatimisessa, suhtautuu varauksin Saksan
valtionvarainministerin Theo Waigelin esittä-
mään vakautussopimukseen, jossa entisestään
kiristettäisiin finanssipolitiikan alijäämän liik-
kumarajaa ja automaattisin sakin rangaistai-
siin liiallisen alijäämän ottamisesta. Aivan oi-
kein Thygesen päättelee, että tällaiseen tilan-
teeseen joutuminen olisi melkoinen huono sig-
naali siitä, että EMU ei toimi menestyksekkä-
ästi.

Thygesen pohtii myös fiskaalista federalis-
mia. EU-tutkimusten mukaan tällaiseen suh-
dannerahastoon tarvittaisiin noin 0.2 prosenttia
maiden BKT:sta. Mutta sinänsä olisi ongelma-
na erottaa tilapäiset shokit rakenteellista sopeu-
tumista edellyttävistä shokeista, jolloin ylikan-
salliset tulonsiirrot pitkittäisivät ja pahentaisi-
vat ongelmia. Thygesenillä on myös mielen-
kiintoinen katsaus EU:n rahaunionin historialli-
seen taustaan ja finanssipolitiikan rooliin tässä
suhteessa.

6 Kilpailu vai harmonisointi

Raportin kahdessa viimeisessä luvussa Nord-
bankenin pääekonomisti Nils Lundgren pohtii
instituutioiden kilpailua asetettuna keskitettyä
harmonisointia vastaan. Hän lähtee liikkeelle
pitkällä perspektiivillä ja toteaa Euroopan his-
toriallisen menestyksen perustuneen paljolti
instituutioiden kilpailuun eri maiden välillä.
Hän pohtii, merkitseekö EU-integraatio liian
helposti asioiden pitkälle menevää säätelyä
keskustasolla ja vastaa tähän myöntävästi.

On säilytettävä mahdollisuus instituutioiden kilpailuun. Esimerkiksi työllisyyden hoidossa, talouspolitiikan koordinaatiossa ja maatalouspolitiikassa ei tulisi olla ylikansallista dimensiota, vaan ne voidaan hoitaa parhaiten kansallisen tason kilpailulla.

Yhteenvetäen voi todeta, että Konjunkturädetin raportti sisältää paljon yksityiskohtia ja analyyttistä tietoa EMUsta ja Ruotsin taloudesta. Molemmista näistä kiinnostuneiden kannattaa siihen paneutua. Itse raportin julkisuuteen nostetussa ydinkysymyksessä, kannattaako

Ruotsin mennä mukaan EMUun korostetaan riskejä mennä mukaan, ulkopuolelle jäämisen kustannuksetkin mainitaan, mutta tässä suhteessa ei pyritä pääsemään kvantitatiiviseen arvioon siitä, mitä ulkopuolelle jääminen maksaa.

Kirjallisuus

Hetemäki M. (1995): "Ruotsin mallin välitilinpäätös", *Kansantaloudellinen aikakauskirja* 2/1995